

СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ ТА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Лихота К.О., Закалюжний В.М.
(Полтава, Україна)

Л. Немець, Г. Баркова та Д. Шиян виділили шість груп факторів впливу на стан здоров'я населення і розвиток медичної системи: суспільногеографічні, історичні (звичаї, традиції), економічні (державне фінансування галузі, доходи та витрати населення, рівень життя), демографічні (природний рух, міграції населення), соціальні (наявність та рівень соціальної інфраструктури, рівень життя, умови праці, можливості оздоровлення) та екологічні.

Захворюваність населення на серцево-судинні хвороби є однією з найважливіших медико-біологічних та соціальних проблем як в Україні, так і в світі. Серцево-судинні захворювання пов'язані з патологією серця або кровоносних судин (системи кровообігу). Причинами їх виникнення та поширення є недотримання здорового способу життя та постаріння населення. Регіональні відміни захворюваності та поширення серцево-судинних хвороб визначаються, насамперед, віковою структурою населення, тривалістю життя, поширенням соціальних негараздів, способом життя, якістю життя.

За два останні десятиріччя люди стали частіше померати від неінфекційних хвороб, таких як серцево-судинні захворювання, діабет та рак, йдеться в масштабному дослідженні про причини смертності в світі, яке провела Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). Якщо у 2000 році серед топ-10 основних причин, через які помирали люди, були тільки чотири захворювання, які не передаються контактним шляхом, то в 2019 році їх було вже сім.

ВООЗ каже, що у порівнянні з 2000-м роком середня тривалість життя у світі зросла на шість років: зараз вона становить понад 73 роки, а 20 років тому було близько 67-ми. Щоправда, тільки п'ять з цих додаткових шести років життя люди проводять, залишаючись здоровими. Основні причини смерті у світі за даними ВООЗ (2019 рік):

1. Ішемічна хвороба серця.
2. Інсульт.
3. Хронічна обструктивна хвороба легень.
4. Інфекції нижніх дихальних шляхів (інфекційне захворювання).
5. Неонатальні захворювання (інфекційне захворювання).
6. Ракові захворювання трахеї, бронхів і легенів.
7. Хвороба Альцгеймера та інші форми деменції.
8. Діарея (інфекційне захворювання).
9. Цукровий діабет.
10. Хвороби нирок [5].

Основною причиною смертності залишається ішемічна хвороба серця – на неї припадає 16% всіх смертей у світі. За останні 20 років кількість смертей від цієї хвороби зросла більш ніж на 2 млн – до майже 9 млн на рік.

До десяти головних причин смерті тепер також увійшла хвороба Альцгеймера та інші види деменції, в Європі і Америці вони опинилися на третьому місці в списку. Експерти ВООЗ підкреслюють, що від таких хвороб більше страждають жінки: на них припадає 65% смертей.

Дані ВООЗ свідчать, що світ став краще справлятися з інфекційними захворюваннями у порівнянні з показниками 2000-го року. Такі хвороби, як туберкульоз та ВІЛ/СНІД, зникли з першої десятки причин смертності загалом по світу, хоча в африканських, азійських та інших країнах з низьким доходом вони залишаються серйозною загрозою для життя.

Захворюваність населення України на серцево-судинні хвороби у 2015 році складала 4,3 тис. хворих на 100 тис. населення. У структурі захворюваності населення у 2015 році на серцево-судинні хвороби припадало понад 30% від усіх захворювань, в т.ч. серед працездатного населення – 24%, осіб пенсійного віку – 50%. Структура хвороб системи кровообігу дорослого населення в Україні у 2015 році була такою: 40% – гіпертонічна хвороба, 27% – ішемічна хвороба серця, 16,5% – цереброваскулярні хвороби, 16,5% – інші хвороби системи кровообігу. За період 2001–2015 років захворюваність населення на серцево-судинні хвороби в цілому скоротилася на 11%, маючи стрибкоподібну динаміку. Найвищі показники захворюваності характерні для Миколаївської та Івано-Франківської областей (понад 6 тис. хворих на 100 тис. населення), а найнижчі – для Луганської, Запорізької, Херсонської, Волинської та Чернівецької (менше 4 тис. хворих на 100 тис. населення) [2,3].

Інформацію кореспондентові Укрінформу надав провідний кардіохірург України, директор Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М.М. Амосова, академік НАМНУ професор Василь Лазоришинець.

«У структурі смертності щороку в Україні понад 68% осіб помирають через серцево-судинні хвороби. Це – близько 420-430 тисяч людей. Це – статистика ВООЗ. Подібна ситуація була у США у 1980 році, коли 44% усіх смертей було від серцево-судинних хвороб. У країні було розроблено загальнонаціональну програму, засідав конгрес США, на програму подолання проблеми виділили понад трильйон доларів на 20 років. За ці роки в Америці летальність унаслідок серцево-судинних захворювань знизилася з 44% до 29%. Такі показники мають на сьогодні цивілізовані країни світу», – зазначив Лазоришинець. Він підкреслив, що за два роки Україна втрачає таку кількість населення, яка проживає у таких містах, як Львів або Дніпро. «Ми щороку маємо від 40 до 50 тисяч випадків інфарктів. В Україні є програма створення реперфузійних центрів, але самі по собі вони не вирішать проблему. Бо не можна забувати, насамперед, про профілактику серцево-судинних захворювань», – наголосив Лазоришинець [1, 5].

Щороку в Україні народжується 4,5 тис. дітей із вродженими вадами серця. У 2015 році захворюваність дітей на серцево-судинні хвороби у віці 0-14 років складала 692 хворих на 100 тис. відповідного віку. Найвищі показники захворюваності серед дітей реєструються у Харківській, Рівненській, Миколаївській, Житомирській областях (понад 1 тис. хворих на 100 тис.), а найнижчі – у Львівській та Херсонській областях (менше 400). Серцево-судинні захворювання займають провідне місце серед причин смертності хворих. Щорічно в країнах Європи від ішемічної хвороби серця помирає понад 7 млн. осіб, від інсульту або будь-якої іншої форми цереброваскулярної патології – понад 6 млн. осіб. Від серцево-судинних хвороб в країнах Європи помирає 8 млн. дітей у віці до 5 років, причому 99% у країнах з середнім та низьким рівнем доходів.

Серцево-судинні хвороби є основною причиною смертності населення і в Україні. Щорічно від серцево-судинних захворювань помирає 426 тис. українців. Щодня в Україні в стаціонарі помирає 22 пацієнти з гострим інфарктом міокарда. У 2015 році в Україні показник летальності у стаціонарах від серцево-судинних хвороб складав 3,6%. Він коливався від 5,4% у Луганській області (взяті дані по території підконтрольній Україні) до 1,6% у Чернівецькій області [1, 4].

Серцево-судинні захворювання, переважно ішемічна хвороба серця та інсульт, є основними причинами смертності й одними з основних факторів інвалідності в усьому світі. Такі висновки отримані з дослідження Глобального тягаря хвороб (GBD – Global Burden of Disease) за 2019 рік. Тягар серцево-судинних захворювань продовжує зростати протягом десятиліть майже у всіх країнах із середнім і низьким рівнем доходу. Викликає тривогу і той факт, що стандартизований за віком показник серцево-судинних захворювань почав рости в деяких країнах із високим рівнем доходу, де раніше він знижувався.

Виявлення випадків серцево-судинних захворювань у світі майже подвоїлося з 271 мільйона в 1990 році до 523 мільйонів у 2019 році, а кількість смертей від серцево-судинних захворювань неухильно збільшувалася з 12,1 мільйона в 1990 році до 18,6 мільйона у 2019 році.

В Україні серцево-судинні захворювання є головною причиною смертності населення. За цим показником наша країна лишається одним зі світових лідерів. Згідно з даними ранжування, складеного на основі кількості смертей населення в Україні, найчастішими причинами є:

1. Серцево-судинні захворювання (64,3 %)
2. Новоутворення (14,1 %)
3. Хвороби органів травлення (4,3 %)
4. Неврологічні розлади (3,1 %)
5. Самоушкодження та міжособистісне насильство (2,7 %) [5].

У національному масштабі смертність від серцево-судинних захворювань за останні 29 років зросла майже на 8 %: до 449 376 у 2019 році і складає 64.3 % від загальної кількості смертей, тоді як у 1990 році зафіксували 350 605 смертей від серцево-судинних захворювань, що склало 56.5 % відповідно.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання серцево-судинних хвороб у практиці сімейного лікаря / Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера, М.М. Долженко та ін. – К. : Видавець Заславський О.Ю., 2017. – 414 с.
2. Внутрішня медицина: Підручник: в 3 т. Т. 1 / К.М. Амосова та співавт. – К.: Медицина, 2008. – 1056 с.
3. Передерій В. Г., Ткач С. М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2009. Т. 1. 640 с.; Т. 2. – 784 с.
4. Серцево-судинні захворювання: Класифікація, стандарти діагностики та лікування / За ред. В.М. Коваленко, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова. К.: Моріон, 2018. – 224 с.
5. Серцево-судинні захворювання – головна причина смерті ...<https://phc.org.ua/news/sercevo-sudinni-zakhvoryuva>.